

Årsplan

2020-2021

Haslum barnehage

Innhold

Årsplan.....	2
Barnehagen er en pedagogisk virksomhet	2
Bærumsbarnehagen.....	2
TETT PÅ – kvalitet i bærumsbarnehagen.....	2
Presentasjon av barnehagen.....	4
Barnehagens satsningsområder.....	5
Kommunikasjon og språk.....	5
Livsmestring og helse – å ta vare på seg selv og andre	5
Vurdering av barnehagens pedagogiske praksis.....	7
Barnehagens pedagogiske arbeid.....	7
Barnehagens verdigrunnlag.....	7
Barn og barndom.....	7
Demokrati.....	8
Mangfold og gjensidig respekt.....	8
Likestilling og likeverd.....	8
Bærekraftig utvikling.....	9
Livsmestring og helse	11
Barnehagens formål og innhold.....	12
Omsorg.....	13
Lek	13
Danning.....	13
Læring	14
Vennskap og fellesskap.....	14
Kommunikasjon og språk.....	15
Barnas medvirkning.....	16
Samarbeid mellom hjem og barnehage.....	16
Overganger.....	17
Når barnet begynner i barnehagen - tilvenning.....	17
Overgang innad i barnehagen og mellom barnehager	18
Fra barnehage til skole.....	18
Planlegging, vurdering og dokumentasjon.....	19
Planlegging	19
Vurdering	19
Dokumentasjon.....	19
Barnehagens arbeidsmåter	20
Progresjon.....	20
Barnehagens digitale praksis.....	21
Barnehagens fagområder.....	21
Kommunikasjon, språk og tekst.....	21
Kropp, bevegelse, mat og helse	22
Kunst, kultur og kreativitet.....	23
Natur, miljø og teknologi.....	24
Antall, rom og form	25
Realfag – glede og undring knyttet til matematikk og naturfag.....	26
Etikk, religion og filosofi.....	27
Nærmiljø og samfunn.....	28
Trafikksikker barnehage:	28
Kompetanseplan.....	29

Årsplan

Barnehagen skal utarbeide en årsplan. I tillegg skal det utarbeides planer for kortere og lengre tidsrom og for ulike barnegrupper etter behov. Årsplanen er et arbeidsredskap for barnehagepersonalet og dokumenterer barnehagens valg og begrunnelser. Årsplanen kan gi informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til myndighetsnivåene, barnehagens samarbeidsparter og andre interesserte.

Årsplanen inneholder informasjon om hvordan barnehagen arbeider med omsorg, danning, lek og læring for å fremme barnas allsidige utvikling. Planen gir informasjon om hvordan barnehagelovens bestemmelser om innhold (§ 2) og barns rett til medvirkning (§ 3) og rammeplanen følges opp, dokumenteres og vurderes.

Barnehagen er en pedagogisk virksomhet

Barnehagen er i følge [Rammeplan for barnehagen](#) en pedagogisk virksomhet der samfunnsmandatet er å ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal tilby barn under opplæringspliktig alder et omsorgs- og læringsmiljø som er til barns beste. Dette skal gjøres i samarbeid og forståelse med barnas hjem.

Bærumsbarnehagen

I Bærum er det i tillegg til rammeplanen utarbeidet en barnehagemelding for bærumsbarnehagen, [Barnehagemelding 2015-2025](#).

Arbeidet med barnehagemeldingen skal bidra til at det blir et likeverdige og enhetlige barnehagetilbud i alle Bærums barnehager, for alle barn og foreldre. Tidlig innsats, mestringsperspektivet og samarbeid og samhandling skal vektlegges i bærumsbarnehagen. Barnehagen skal ses på som første trinn i utdanningsløpet, og **lek, språk og god helse** er spesielle faglige satsingsområder.

Som oppfølging av barnehagemeldingen utarbeides det kvalitetsplaner. Kvalitetsplanen skal bidra til likeverdige barnehagetilbud i Bærum og sikre tidlig innsats og bedre læring for barna i bærumsbarnehagen. Kvalitetsplanen, [Lek og læring – rammeverk for bærumsbarnehagen](#), som gjelder fra 2019 skisserer satsingsområdene:

- Kommunikasjon og språk
- Livsmestring
- Digital barnehage

TETT PÅ – kvalitet i bærumsbarnehagen

«TETT PÅ- kvalitet i bærumsbarnehagen» er et helhetlig system utarbeidet for å styrke kompetanse og kvalitet i barnehagene i Bærum kommune.

Gjennom «TETT PÅ» ønsker vi å etablere et helhetlig system for å støtte barnas utvikling og læring som bygger på nyere forskning om kvalitet i barnehagen. Målet er at de ansatte skal bli enda bedre til å fremme barnas trygghet, trivsel, læring og språkutvikling i hverdagen.

Samspill med varme og stimulerende voksne er barnehagekvalitet for alle barn, og vil legge et grunnlag som all utvikling og livsmestring bygger på.

I TETT PÅ skal CLASS (Class Room Assesment Scoring System) brukes som verktøy for å måle og forbedre kvaliteten i bærumsbarnehagen. Følgende områder, og kvaliteten på disse, blir det fokusert på: **emosjonell støtte, organisering av avdeling og støtte til læring og utvikling.**

Aktiviteter i TETT PÅ

I TETT PÅ skal alle ansatte bli godt kjent med de ulike kvalitetsområdene og hva som er god barnehagekvalitet. Dette skal skje gjennom ulike aktiviteter:

- Felles planleggingsdager og personalmøter for alle ansatte
- Sertifisering av observatører fra hver barnehage
- Observasjon av avdeling og tilbakemelding
- Veiledning

Høsten 2020 starter Haslum barnehage opp med dette prosjektet.

Presentasjon av barnehagen

Haslum barnehage ligger innerst i Bjørnemyrsveien med Haslumbanen som nærmeste nabo. Det er i år 82 barn i barnehagen. Antall barn kan variere noe fra år til år avhengig av barnas alder. V har store friområder og egen turplass i skogen.

De fleste av barna i barnehagen sokner til Løkeberg, Haslum og Høvik skole.

Barnehagen har to hus: Nedre og Øvre. På Nedre går de minste barna på avdelingene Bris og Kuling, mens Øvre har avdelingene Nordavind, Østavind og Sønnavind for de store barna fra 3-6 år. Selv om barna går på ulike avdelinger, er vi sammen ute hver dag og også i aldersinndelte grupper (3 åringene er Grevling, 4 åringene er Elg og 5 åringene er i Supergruppa).

Barnehagen har styrer i 100 % stilling. Dette barnehageåret har vi i tillegg en pedagog som skal ha hovedansvaret for førskoleopplegget og kvalitetsutviklingen innen digital kompetanse samt arbeidet med livsmestring og psykisk helse, jamfør barnehagemeldingen. Hun har tilhold på avdeling Vestavind.

Småbarnsavdelingene på Nedre:

- BRIS. Telefon: 91714030
- KULING. Telefon: 91718006

Storebarnsavdelingene på Øvre:

- NORDAVIND. Telefon: 91620487
- ØSTAVIND. Telefon: 91614269
- SØNNAVIND. Telefon: 91621132
- VESTAVIND. Telefon: 91613974

Styrer (Randi Mathiesen): Telefon: 67507691/97032384

Mailadresse: haslum.barnehage@baerum.kommune.no

Organisering av barnehagen – en pedagogisk modell:

Vi består av to bygg, hus Øvre og hus Nedre. Vi har valgt å dele barna inn i småbarnsavdelinger 1-3 år og storebarnsavdelinger fra 3-6 år. Vi syntes det er verdifullt å dele barna inn på denne måten for å best mulig kunne møte barnas behov, modning og dagsrytme. Småbarnsavdelingene holder til på Nedre. De leker ute på formiddagene og inne ettermiddager. Barna på Øvre leker sammen inne på formiddagen og ute etter lunsj.

Vi arbeider temabasert, og har utarbeidet et årshjul med felles temaer som vi skal jobbe med gjennom året med utgangspunkt i de syv fagområdene i rammeplanen. Undring, glede og humor står i sentrum gjennom arbeid med temaene. Målet vårt er at arbeid med de ulike temaene skal berike barnas lek og fantasi. Temaene jobbes med på tvers av husene og

avdelingene, slik at barn og voksne opplever et fellesskap. Vi jobber mye i grupper på tvers, det vil si at vi deler barna inn i grupper etter alder på tvers av avdelingene. Tanken bak dette er at barna får et opplegg tilpasset alder og modning og barna blir kjent med hverandre på tvers av avdelingene og skaper et større fellesskap. Tema inspirerer personalet slik at alle bidrar ut fra sine interesser, egenskaper og ønsker. Vi dokumenterer temaarbeidet gjennom bilder, referat m.m.)

Vestavind blir en prosjektavdeling, uten «faste barn». Vi har lagt opp til omfattende bruk av arealet med en fast ukeplan med ulike grupper og aktiviteter. Innholdet blir blant annet språkgrupper, fysisk aktivitet og vennegrupper. På denne avdelingen legger vi også til rette for ulike aldersinndelte grupper. Gruppene får et pedagogisk opplegg tilpasset alder og modenhet, i tråd med arbeidet ute på hver enkelt avdeling og årshjulet for barnehagen. Vestavind skaper også muligheter for å bygge vennskap på tvers av avdelingene. Avdelingen kommer også til å bli mye brukt av Supergruppa. Elisabeth har hovedansvar på denne avdelingen og førskoleopplegget.

Barnehagens satsningsområder

Barnehagen har til enhver tid ulike områder det satses ekstra på. Alle barnehagene i Bærum kommune har felles satsningsområder, som beskrevet overfor. I tillegg har vi i Haslum barnehage valgt å satse ekstra på livsmestring og psykisk helse kommende år.

Kommunikasjon og språk

Vi ønsker å ha økt fokus på barnas språkutvikling og hvordan vi kan støtte denne. Å være i et godt språkmiljø er viktig for barnas utvikling innen flere områder, og vil påvirke deres videre utvikling i barne- og ungdomsår. Se for øvrig det som står om kommunikasjon og språk senere i årsplanen. En dag i barnehagen består av utallige hverdagssituasjoner der barna kan bruke språket aktivt. Det meste og viktigste av språkstimuleringsarbeidet i barnehage skjer gjennom disse aktivitetene, som er rundt matbordet, hvor vi har fokus på samtalen mellom voksne og barn, og samhandling mellom barna imellom. I garderoben bruker de voksne og barna navn på klærne og snakker om det de gjør.

Vi vil ha økt fokus på språk ved å:

- Være bevisste hvordan samlingsstund og smågrupper kan brukes til å stimulere språket
- Ha fokus på å lese mye for barna, også de barna som ikke velger selv å bli lest for
- Jobbe for å finne bøker som fenger de forskjellige barna
- Bruke biblioteket sammen med små grupper av barn
- Bruke elementer fra ulike språkstimuleringsverktøy som Snakkepakken og Grep om begreper.

Livsmestring og helse – å ta vare på seg selv og andre

Psykisk helse er noe som følger med oss hele livet og det starter allerede fra vi er små. God psykisk helse handler om å ha det godt med seg selv, ha tro på at man klarer ting og at du er verdifull. En god psykisk helse gir overskudd, trivsel, og glede, samtidig som man føler man

betyr noe for andre. Med god psykisk helse vil barna i stor grad være mottakelige for læring, både sosialt, emosjonelt og kognitivt. De vil også være bedre rustet til å takle påkjenninger og stress.

Vi ønsker å legge til rette for arbeid med psykisk helse i barnehagen gjennom blant annet:

- Å gi barna omsorg og møte dem med respekt og tillit
- Gi barna mulighet til å påvirke sin egen hverdag
- Å legge forholdene til rette for lek, undring og læring
- Å skape et inkluderende fellesskap som bygger på nestekjærlighet, toleranse og likeverd, og som fremmer demokrati og motarbeider diskriminering
- Å lære barna å ta vare på seg selv og kommunisere sine behov og tanker

Utenom familien er barnehagen barnas første møte med den sosiale verden og samfunnet, der relasjoner og læring oppstår i fellesskap.

Barnehagehverdagen består av å gi barna trygge omgivelser, og hjelpe dem å bygge gode relasjoner og være i samspill med andre. Men også om å lære nye ting og oppleve mestring. Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. De voksne skal være gode rollemodeller, i måten vi møter barn og hverandre på. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser.

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre. Barna tilegner seg sosiale ferdigheter gjennom lek, samarbeid og hverdagsaktiviteter. Vi har utarbeidet en progresjonsplan for sosial kompetanse og som er tilpasset barns alder og modenhet.

Planen består av punkter som:

- Empati:
 - Gjenkjenne egne og andres følelser
 - Å ta hensyn til andre og vise omsorg
 - Å forstå at andre mennesker har andre tanker, ønsker og behov
- Positiv sosial atferd:
 - Gjøre noe som er til nytte for andre, glede seg over andres prestasjoner og rose andre.
 - Være med å hjelpe andre
 - oppleve glede ved å gjøre andre glad
- Selvkontroll:
 - Styring og kontroll over aggresjon
 - Takle konflikter
 - Kunne utsette egne behov i ulike situasjoner som krever tur-taking, kompromisser og felles avgjørelser
- Selvhevdelse:
 - Vise seg frem på en positiv måte og ta initiativ ovenfor andre

Lek, glede og humor:

- Kunne leke, være spontan og bli oppslukt av lek
- Le og spøke med andre

Vurdering av barnehagens pedagogiske praksis

Vi vurderer den pedagogiske praksisen vår fortløpende. Rammeplan for barnehagen og årsplanen danner grunnlaget for arbeidet vårt. Vi har også utarbeidet et årshjul som arbeidsredskap. Her beskrives hva vi jobber med gjennom året.

Barnas utvikling er den viktigste tilbakemeldingen for oss. Samtaler med barna gir oss viktig informasjon om hvordan de opplever hverdagen i barnehagen.

På avdelingsmøter og personalmøter diskuterer vi gjennom hele året det arbeidet vi gjør. Vi tar for oss praksisfortellinger og ser ulike deler av rammeplanen opp mot det arbeidet vi gjør.

Vi har som premiss at vi skal ha en åpen, synlig praksis der vi tør å stille spørsmål til hverandre og er åpne for konstruktive tilbakemeldinger.

Foreldresamtalene gir oss også verdifull tilbakemelding på praksisen vår, samt den toårige brukerundersøkelsen.

Våren 2020 ble annerledes enn alle hadde tenkt seg. Etter nedstenging med åpent kun for foreldre i samfunnskritiske funksjoner åpnet vi på rødt smittenivå i april. Mange av de planlagte aktiviteten ble avlyst, men vi fikk gjennomført skolebesøk med supergruppa (vi var på besøk og skolene kom til besøk. Videre gjennomførte vi vårens aktivitetsdag som inngår i Grønt Flagg arbeidet og ble re-sertifisert med Grønt Flagg. Barna var flinke til å tilpasse seg de nye smitteverne-reglene: det ble vasket både ute og inne til høystemt sang. Erfaringen med å dele barn inn i smågrupper var også positiv med høy intensivitet. Små-gruppe tenkingene vil vi ta med oss videre.

Barnehagens pedagogiske arbeid

Barnehagens verdigrunnlag

Barn og barndom

Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Å bidra til at alle barn som går i barnehage, får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt. Barnehagen er også en forberedelse til aktiv deltakelse i samfunnet og bidrar til å legge grunnlaget for et godt liv.

Vi møter barna på deres premisser og er opptatt av å forstå hva barna tenker og er interesserte i. Vi legger planer etter hva barna viser at de har lyst til å holde på med. Vi ønsker at alle barna har gode dager hos oss der de opplever at de blir møtt og anerkjent for den de er. Vi hjelper barna med å tilrettelegge for vennskap og gode opplevelser sammen.

Demokrati

Gjennom å delta i barnehagens fellesskap skal barna få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av. Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter.

Barna skal vite at de har innflytelse og at deres stemme blir hørt. Barna skal lære at alles stemmer og meninger er like viktige i fellesskapet. Noen barn ytrer gjerne sin mening høyt og tydelig, mens andre er mer sjenerte. Alle skal lære å lytte til hverandre. Vi må ta hensyn til hverandre og alle kan ikke alltid få viljen sin. Dette er ting vi øver på i barnehagen.

Mangfold og gjensidig respekt

Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på.

I barnehagen møter vi hverandre på en hyggelig måte hver morgen. Hvert barn skal føle seg velkommen hver dag. Noen ganger har vi mulighet til å møte barnet i garderoben, men er vi opptatt i en aktivitet med barn, kan det være uheldig å avbryte denne. Følg da barnet inn på avdelingen.

De ansatte jobber aktivt med å avdekke uheldige samspillsmønstre mellom barn. Mobbing og utestengelse skjer også mellom små barn, og dette er viktig at vi er klar over slik at vi oppdager det, og gjør noe med det. Bærum kommune har utarbeidet en handlingsplan mot mobbing (se nettsiden) som barnehagen følger.

Vi vil jobbe mye med dette temaet i forbindelse med FN-dagen i oktober. Vi har mange nasjonaliteter i barnehagen og i forbindelse med FN-dagen henger vi opp flagg fra alle land som barna har tilknytning til. Det er spennende å se hvor mange land vi kommer fra. Vi har også mange ulike morsmål i barnehagen, og barna synes det er spennende å høre ord og sanger på andre språk.

Likestilling og likeverd

Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet.

Barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling og ikke-diskriminering og bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn. Alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger for best mulig å kunne formidle og fremme likeverd og likestilling.

Alle er like mye verdt. I barnehagen øver vi på å vise hverandre respekt for den man er. Man kan være uenig om noe, men fortelle det på en grei og respektfull måte. Vi øver på at alle skal lytte til alle og at alles stemmer og synspunkter skal bli hørt, jamfør det som står under ovenstående punkt om demokrati.

I februar feirer vi samefolkets dag. I forkant av dette lærer vi om samene og deres historie, og tar del i deres kultur gjennom eventyr og sanger.

Bærekraftig utvikling

Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen.

Vi ønsker å gi barna mange gode opplevelser ute i naturen. Vi har utedag en dag i uka. Da går vi gjerne til Tomasplassen i skogen rett overfor barnehagen. Her kan vi følge naturens skiftninger hele året, og barna kan få gode naturopplevelser i et fellesskap. Vi snakker mye om de forskjellige årstidene, om planter, dyr og insekter, og hvordan vi skal ta vare på naturen og alt som lever i den.

Bærum - en klimaklok kommune

Bærum kommune er i gang med sin satsning på å bli en klimaklok kommune, barnehagen er miljøsertifisert gjennom Grønt flagg og har en felles miljøplattform for alle barnehager. Dette innebærer at alle de kommunale barnehagene vil arbeide med de samme miljøtemaene for å nå de samme målene.

Miljøhandlingsplan 2020/2021

Bærum kommunes kommunale barnehager

Periodens tema

Natur og biologisk mangfold

Beskrivelse/tidligere miljøprosjekter

Bærum kommune tar klimasatsingen på alvor og arbeider i mange ledd med å gjøre Bærum til en klimaklok kommune. Klimaklok er et flerårig utviklingsprogram som skal bidra til «det grønne skiftet» i Bærum. Alle deler av bærumssamfunnet – innbyggere, næringsliv, organisasjoner, folkevalgte og kommunens virksomhet – skal mobiliseres i arbeidet for å nå de internasjonale og nasjonale klimamålene. De kommunale barnehagenes bidrag til dette innebærer blant annet å arbeide slik med miljøet at de er sertifisert med Grønt flagg.

Høsten 2017 var våre kommunale barnehager i gang med sitt miljøarbeid ved Grønt flagg. Som et resultat av dette ble samtlige kommunale barnehager sertifiserte juni 2018.

Siden 2017 har vi har fokus på følgende tema:

2017-2018: Avfall, kildesortering og gjenvinning

2018-2019 Avfall, kildesortering, gjenvinning, forbruk og avfall

2019/2020: Sunt og bærekraftig kosthold og fysisk aktivitet

Våre barnehager har nå et godt innarbeidet system når det gjelder kildesortering, gjenvinning, forbruk og avfall. Når det gjelder tema sunt kosthold og fysisk aktivitet så er dette et arbeid som vi tar med oss videre.

Vi har en felles miljøplattform for våre barnehager. Dette innebærer at de kommunale barnehagene arbeider med de samme miljøtemaene og mot de samme målene. Vi har også valgt ut 5 grunnleggende «miljøkompetanser», målet er at barna i barnehagene skal ha automatisert disse handlingene før de begynner på skolen.

Vi ønsker at våre barnehagebarn skal ha følgende grunnleggende miljøkompetanser når de begynner på skolen:

- Vi passer på naturen rundt oss. Vi rydder både vårt eget rot og andres – som ikke hører hjemme i naturen
- Vi tar vare på dyr og planter
- Vi kildesorterer mat, plast, papir, glass og metall
- Vi skrur av vannkranen når vi ikke bruker vannet
- Vi er bevisste på riktig bruk av alle typer papir

Videre planer

Barnehagen har en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for et mer bærekraftig samfunn. Barnehagens styringsdokumenter er tydelige på at barnehagen skal arbeide miljørettet. I Rammeplan for barnehager (s. 10, 2017) står det følgende: «Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det.»

Barnehageåret 2020/2021 vil barnehagene ha fokus på natur og biologisk mangfold. Vi vil fokusere på å gi barna gode opplevelser og erfaringer i naturen. Dette vil bidra til at barna blir glade i naturen og øker barnas forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturessursene.

Arbeidet med Natur og biologisk mangfold vil bli knyttet opp mot FNs bærekrafts mål nr. 15. «Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av arts mangfold». Dette gjør vi ved at hver barnehage velger minst 2 ansvarsarter de skal lære mer om.

Gjennom arbeidet ønsker vi at barnehagebarna skal få følgende grunnleggende miljøkompetanser når de begynner på skolen:

- Vi tar vare på naturen rundt oss. Vi rydder bort både vårt eget og andres rot. Og kaster det som ikke hører hjemme i naturen.
- Vi tar vare på dyr og planter.
- Vi kildesorterer mat, plast, glass og metallavfall.
- Vi er bevisste på å ikke bruke for mye papir.
- Vi passer på å ikke bruke unødvendig med strøm og ikke sløse med vannet.

I Haslum barnehage ønsker vi å involvere de eldste barna (supergruppa) i barnehagens miljøråd. Vi vil utnevne miljøagenter, som vil ha hovedansvar for å sjekke at avdelingene holdes ryddig og at ting sorteres riktig.

Vi vil lage en miljøaktivitetsplan som skal jobbes med gjennom hele året.

Livsmestring og helse

Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelsers og mobbing.

Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner.

Vi legger godt til rette for fysisk aktivitet i barnehagen. Vi ønsker at alle barn skal oppleve trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, både inne og ute og året rundt. Vi legger til rette for utetid hver dag.

Alle avdelinger har utedag en gang i uken. Lek ute, i ulendt terreng, gir variert og allsidig bevegelseslæring. I tillegg har vi faste aktiviteter i løpet av uken. Vi er i år så heldige at vi får være med på svømmeopplæring i regi av Bærumssvømmerne for førskolebarna.

Vi leier en gymsal i Haslumhallen en gang i uken. Her får alle aldersgrupper mulighet til å bruke den en gang i måneden.

Vi legger vekt på måltidene våre i barnehagen og ivaretar måltidets pedagogiske funksjon. Vi har to faste måltider hver dag, hvor et er smøremåltid som består av brød med variert pålegg. Det andre måltidet er medbrakt. Vi serverer både vann og melk til måltidene og vi skjærer opp frukt som barna får etter måltidene.

Vi setter av god tid til måltidene, slik at barna får i seg tilstrekkelig med mat. Personalet tar aktivt del i måltidet og spiser sammen med barna. Vi legger vekt på å skape gode rammer rundt måltidene, og et trivelig spisemiljø. Vi har også utarbeidet gode rutiner for hygiene og oppbevaring av mat.

(Les [Overordnede føringer for kosthold og fysisk aktivitet i barnehagen](#))

Vi viderefører dette året vårt fokus på psykologisk førstehjelp. De eldste barna i barnehagen introduseres for begrepet «grønne og røde tanker», som er et opplegg utarbeidet av psykologspesialist Solveig Raknes, og det har hun gjort i samarbeid med en breitt sammensatt referansegruppe med sentrale fagpersoner fra psykisk helse – og barnevern. Å møte seg selv og andre med høflighet, positive forventninger, raushet og respekt fremmer trivsel, læring og helse. I barnehagen bruker vi programmet «Grønne tanker – glade barn» for å hjelpe barna til å utvikle et godt språk for følelser, og for å kommunikasjon om sterke følelser og vanskelige situasjoner. Materiellet bruker vi i samlingsstunder, samtaler, og i lesestunder med de eldste barna i barnehagen. Barna lærer om grønne og røde tanker og de blir kjent med tenkebamsene Grønn og Rød. Ved hjelp av dette materialet øver barna seg på å gi seg selv og hverandre støtte og trøst når noe blir litt vanskelig eller skummelt. De får trening på følelshåndtering.

Bærum kommune har utarbeidet en plan for å sikre et godt psykososialt miljø i barnehagene og for å forhindre og forebygge mobbing. Planen inneholder retningslinjer og informasjon om hvordan barnehagene skal jobbe for å forebygge mobbing og hvordan vi kan skape et inkluderende miljø blant barna. (se psykososialt miljø – handlingsplan mot mobbing på barnehagens nettside)

([Plan for å sikre barna et godt psykososialt miljø](#))

Bærum kommune har utarbeidet et forslag til handlingsplan for forebygging av vold, seksuelle krenkelser og overgrep mot barn og unge. Planen strekker seg fra 2019-2022.

I tråd med artikkel 19 i barnekonvensjonen har alle barn rett til informasjon om hva som er lov og ikke lov, hva som er gode og vonde hemmeligheter, at de bestemmer over egen kropp og at de har rett til hjelp hvis de opplever noe de ikke syntes er greit.

Kommune har laget tre tiltak som barnehagene i Bærum skal jobbe målrettet med. Dette gir kommunen mulighet til å implementere et eget tilpasset opplegg for 3, 4 og 5 åringer i barnehagene.

Treåringen i barnehagen

Treåringen skal i barnehagen få et alders – og nivåtilpasset opplegg for aldersgruppen sin som fremmer en bevisstgjøring rundt hva som er lov og ikke lov med egen og andres kropp, samt egne og andres grenser.

Fireåringen i barnehagen

Fireåringen skal få et alders – og nivåtilpasset opplegg for aldersgruppen som fremmer en bevisstgjøring rundt gode og dårlige hemmeligheter, hva som er lov og ikke lov med egen og andres kropp, egne og andres grenser samt seksuell helse.

Femåringene i barnehagen

Femåringen skal få et alders – og nivåtilpasset opplegg for aldersgruppen sin som fremmer en bevisstgjøring til egne og andres grenser, egen kropp, hva som er lov og ikke lov med egen og andres kropp, reproduksjon og egen seksuell helse.

Barnehagens formål og innhold

Barnehagens innhold skal være allsidig, variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen. I barnehagen skal barna få leke og utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Arbeidet med omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse og kommunikasjon og språk skal ses i sammenheng og samlet bidra til barns allsidige utvikling.

Barnehagen skal være en kulturarena hvor barna er medskapere av egen kultur i en atmosfære preget av humor og glede.

Barnehagens fysiske miljø skal være trygt og utfordrende og gi barna allsidige bevegelseserfaringer. Personalet skal utforme det fysiske miljøet slik at alle barn får muligheter til å delta aktivt i lek og andre aktiviteter, og slik at leker og materiell er tilgjengelig for barna.

Omsorg

En forutsetning for barnas trygghet og trivsel er omsorg. Omsorg i barnehagen handler om relasjonen mellom personalet og barna og barna imellom. Barna skal selv kunne ta imot omsorg, samtidig som vi oppmuntrer dem til å vise omsorg for andre. En omsorgsfull relasjon er preget av lydhørhet, innlevelse, åpenhet, varme, interesse og evne og vilje til samspill. Omsorg skal prege alle hverdagssituasjonene. Det handler om å se hva det enkelte barn trenger akkurat nå, og krever nærværende voksne som er engasjerte i hvert barns trivsel og utvikling.

Personalet skal;

- Sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen
- Møte alle barn med åpenhet, varme og interesse og vise omsorg for hvert enkelt barn
- Støtte og oppmuntre barna til å vise omsorg for andre og til selv å kunne ta imot omsorg
- Ivareta barnas behov for fysisk omsorg
- Legge til rette for at barna kan knytte seg personalet og hverandre

Lek

De siste tiårene er det forsket mye på lek, og vi vet i dag at leken er veldig viktig for barns utvikling. Det er en grunnleggende livs- og læringsform som barn kan uttrykke seg gjennom. Lek har en egenverdi, og skal ha en fremtredende plass i barnas liv i barnehagen. Den skal være morsom og gi gode sosiale og emosjonelle opplevelser. Det er et tegn på både fysisk og mental sunnhet at et barn leker. Lek er det språket barn behersker best, og fører til vennskap på tvers av alder, språklig og kulturell ulikhet. Gjennom lek bearbeider barna sine følelser, opplevelser og gir uttrykk for egne forestillinger og minner.

Det er viktig at det fysiske miljøet inviterer til forskjellige typer av lek. Utelekeplassen er viktig fordi den er det største rommet vi har, og fordi den innbyr til lek for alle aldre. Materiell med mange anvendelsesmuligheter som klosser, lego, naturmaterialer, papir og plastelina lokker til kreativ bruk. Leker som dukker og biler innbyr ofte til rollelek. Rollelek er en form for utvidet symbollek og den typen lek som er mest komplisert fordi den krever mye kompetanse av barnet, for eksempel i å forstå at noe er på licksom. Andre typer lek er konstruksjonslek og tumlelek. Tumleleken ser vi mye hos de minste barna. Det er viktig at vi voksne har forståelse for at ulike typer lek er viktig i forskjellige aldre, og at vi anerkjenner ulike måter barn leker på.

Danning

Danning handler om å tilegne seg kunnskap og utvikle verdier og holdninger, gjennom en dialog hvor alle anerkjennes som selvstendige individer med følelser og tanker. Det dreier seg om å utvikle evne til å tenke selv, reflektere over og vurdere vedtatte sannheter, stille spørsmål og yte motstand på egne og andres vegne.

Personalet skal;

- Støtte barnas identitetsutvikling og positive selvforståelse
- Utfordre barnas tenkning og inviterer dem inn i utforskende samtaler

- Synliggjøre og fremheve mangfold og ulikhet som grunnlag for opplevelser, utforskning og læring
- Legge merke til, anerkjenne og følge opp barnas perspektiver og handlinger.

Læring

Barns læring er en sammenhengende prosess gjennom hele utdanningsløpet. I barnehagen skal barns lærelyst og læringspotensial møtes og ivaretas i et omsorgs- og læringsmiljø preget av trygghet, inkludering og lek. Kunnskap og kompetanse, ferdigheter og holdninger utvikles i samspill med andre, i sosiale, meningsfulle fellesskap hvor barn har mulighet til å uttrykke seg. Leken er barnas grunnleggende læringsform og skal ha en fremtredende plass i barnehagen.

I Supergruppa har vi særlig fokus på å utvikle barnas nysgjerrighet, læringslyst og evne til å finne ulike læringsstrategier.

Barna skal være deltagende i sine egne læringsprosesser. En av metodene vi ønsker å jobbe etter er prosjektarbeid. Vi ser at denne metoden ivaretar rammeplanens intensjon og læringssyn. Denne måten å jobbe på gjør at vi kan tilrettelegge for at barns undring, nysgjerrighet, utforskertrang og lærelyst får gode vilkår. Vi bruker metoden i både formelle og uformelle situasjoner. De formelle situasjonene er planlagt og ledet av voksne etter barns interesser, undring og nysgjerrighet. Tema kan også være noe nytt den voksne introduserer for barna. Retningen av prosessen videre påvirkes av barnas aktive deltakelse.

Personalet skal:

- For å få med alle barna og for at de skal kunne være deltagende i prosessen deler vi inn i mindre grupper, som samles enten en gang i uken eller andre ganger oftere i ulike perioder. Hele veien har vi fokus på barns utforskertrang og det er det som driver prosessen. Prosjektene kan gå over kortere eller lengre tid.
- Avdeling Vestavind er blitt til rette lagt for prosjektarbeid og jobbing i mindre grupper
- Personalet dokumenterer prosjektene underveis. Den er grunnlag for egen refleksjon og vurdering, og for å synliggjøre utvikling og progresjon i prosjektet.
- Vi skal sørge for et inkluderende fellesskap og legge til rette for at barn kan bidra i egen og andres læring
- Vi skal støtte og berike barns initiativ, undring, nysgjerrighet, kreativitet, læringslyst og tiltro til egne evner
- Sørge for at alle barn i barnehagen får rike og varierte opplevelser og erfaringer, utfordringer og mestringsopplevelser.

Vennskap og fellesskap

Vennskap og fellesskap dannes ved at vi er sammen og får felles opplevelser, og leker sammen. Vi utvikler oss sammen med andre mennesker og det å tilhøre et fellesskap er viktig for mennesker.

Å føle seg betydningsfull i et fellesskap er avgjørende for trivsel. Sosial kompetanse er en viktig forutsetning for å lykkes i et sosialt samspill med andre. I Haslum barnehage jobber vi aktivt for et godt psykososialt miljø, med vekt på likeverd, respekt, toleranse og vennskap.

Vi legger til rette for nye vennskap gjennom å introdusere barn for barn de sjelden har lekt med, gjennom lekegrupper og lek styrt av voksne. Ved overflytting mellom avdelinger forsøker vi å ta hensyn til og å ta vare på vennskap.

Av og til oppstår det uheldige samspillsmønstre mellom barn. Det er viktig at personalet er nærværende og tilstede slik at vi oppfatter dette og kan hjelpe barna ut av slike samspill. Det er utarbeidet en handlingsplan mot mobbing i Bærumsbarnehagen.

Mobbing kan skje på mange måter. Det kan være voksne eller andre barns handlinger som gjør at noen barn føler at de ikke hører til. Det kan være barn som holdes utenfor lek og samtaler, eller aldri får leie eller sitte ved siden av noen.

Små barn kan dytte, bite og slå. Dette er en del av barns utvikling og ikke nødvendigvis mobbing.

Det er ikke alltid barna forteller om det som skjer i barnehagen. For å sikre at alle barn har det bra i barnehagen og hindre mobbing er samarbeidet mellom barnehagen og foreldrene viktig. Foreldrene kan legge merke til om barnet viser glede over å være i barnehagen, og om det virker som barnet er trygt.

Personalet skal:

- Støtte barnas initiativ til samspill, oppleve vennskap og lære å beholde venner
- Støtte barna i å ta andre perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- Jobbe aktivt med å forebygge, stoppe og følge opp utestengelse, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre.

Kommunikasjon og språk

Å utvikle språk er noe av det viktigste som skjer for barn. Språk gir mulighet til å kommunisere og bidrar til identitetsdannelse og tilhørighet i et fellesskap. Det er svært viktig for oss å støtte barna i denne utviklingen. Barn har språkkompetanse helt fra starten av livet. De tolker inntrykk og uttrykker sine meninger og behov. Det finnes ulike teorier om hvordan vi utvikler språk, men det ser ut til at det er bred enighet om viktigheten av å «bade barn i språk» (Wittgenstein). Dette vil si at vi omgir barn med språk hel tiden. Vi setter ord på hva vi gjør, og hva barnet gjør. Vi er bevisste på å bruke ulike begreper. Barnet møter språk gjennom hele dagen, i alle hverdagssituasjoner, i samlingsstund og ved høytlesning. Bøker er en viktig del av hverdagen i barnehagen. Vi har bøker tilgjengelig gjennom hele dagen, og bruker også bøker i samlingsstund. Forskning viser at barn som blir lest for, utvikler bedre ordforråd, samtidig som de blir gode lesere selv.

Vi har også «språkkofferter», små kofferter der vi har samlet konkrete som kan illustrere en fortelling eller et eventyr. Gjennom å se og ta på konkretene, og gjerne leke med dem selv, får barna forståelse for ulike begreper, trening i å kommunisere om ulike temaer og utvidet forståelse for verden omkring dem. Et eksempel er «løven og musa», som gir oss mulighet til å snakke om begreper som stor-liten, hva det betyr å hjelpe hverandre, hvor i verden lever løver osv.

Vi korrigerer hverken setningsoppbygging eller uttale hos barna. Språkkuttalen utvikler seg i ulikt tempo hos barn, og det er helt normalt at ikke alle lyder er på plass hos barnehagebarn. De barna som strever i utviklingen av språket, vil vi sette inn ekstra tiltak for, dette kan for eksempel være språklek i små grupper.

Vi følger en plan for systematisk arbeid med språkutvikling som sikrer alle barn får utfordringer og opplevelser tilpasset alder og modning (Se progresjonsplan for fagområdet kommunikasjon, språk og tekst)

Personalet skal:

- Anerkjenne og respondere på barnas ulike verbale og non-verbale uttrykk og støtte deres språkutvikling
- Være bevisste på sine roller som språklige forbilder og være lydhøre i kommunikasjon med alle barn
- Sørgje for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språk som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser
- Stimulere barns verbale og non-verbale kommunikasjon og legge til rette for at alle barn involveres i samspill og samtaler

Barnas medvirkning

Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barna skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurderingen av barnehagens virksomhet. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.

Barna skal vite at de har innflytelse på det som skjer i barnehagen. Vi er våkne og lydhøre for hvilke aktiviteter og arbeidsmåter som fungerer for de ulike barna. Sammen med barna kan vi bestemme oss for å jobbe med ulike prosjekter. Barna har ofte innspill til hva de synes er interessant. Barna skal få øve seg på å ta valg som er i samsvar med deres alder og modenhet. Vi ønsker at barn skal få være barn på sine egne premisser, at det gis plass til individuelle opplevelser, undring, mangfold og barns egen fantasi og kreativitet.

Samarbeid mellom hjem og barnehage

Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene og ivareta foreldrenes rett til medvirkning. Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen skal alltid ha barnets beste som mål.

Barnas foreldre er våre viktigste samarbeidspartnere. Et nært samarbeid med barnas hjem er med på å fremme barns trygghet, trivsel og utvikling. Foreldresamarbeidet kan deles inn i to deler: det daglige uformelle samarbeidet og det formelle samarbeidet som innebærer ulike typer foreldresamtaler, møter og foreldreutvalg.

I Haslum barnehage har vi flere arenaer for samarbeid med foreldre:

- **Den daglige kontakten:** Vi treffer foreldre ved henting og levering hverdag. Her er det dialog og informasjonsutveksling om barnet. Dette er et viktig bindeledd for barnas hverdag. Vi sender også ut planer om innholdet i barnehagen som for eksempel månedsplaner.
- **Foreldremøter:** i starten av et nytt barnehageår blir det arrangert et foreldremøte. Her gis det informasjon om det pedagogiske innholdet, aktuelle problemstillinger kan tas opp til dialog og diskusjon. I tillegg til at avdelingen presenterer innhold i hverdagen. Dette er et fint forum for samarbeid i hele foreldregruppen.
- **Foreldresamtaler:** Møte med pedagogisk leder fra avdelingen. Her blir det gitt utfyllende informasjon om barnet. Dette blir satt opp to ganger i løpet av barnehage året eller ved behov. Dette er en viktig arena for samarbeid om barnas beste.
- **Besøksdag for nye barn i løpet av våren:** De barna som skal begynne i barnehagen etter sommerferien ønskes velkommen på besøk flere dager i løpet av våren. Målet er å bli litt kjent i barnehagen. Her er det rom for informasjonsutveksling.
- **Foreldrekaffe o.l.:** Sosial sammenkomst for å bli bedre kjent med personalet, andre foreldre og barna på avdelingen.
- **Dugnad:** i løpet av året arrangerer vi dugnad i barnehagen. Dette er en fin mulighet for at foreldre og personalet kan bli bedre kjent samtidig som vi gir barnehagen et løft.
- **Barnehagens samarbeidsutvalg (SU):** Dette er barnehagens formelle samarbeidsorgan som sikrer dialog med foreldre når vi skal utforme mål og innhold i barnehagen. Både foreldre og barnehagen er representert.
- **Foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU):** To foreldre fra hver avdeling danner FAU. FAU er et bindeledd mellom SU og hele foreldregruppen og har blant annet ansvar for ulike sosiale arrangementer i foreldrenes regi.

Overganger

Når barnet begynner i barnehagen - tilvenning

Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn. Når barnet begynner i barnehagen, skal personalet sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære.

Starten på barnehagetiden er en stor overgang for små barn, det er kanskje første gang de skal skilles fra mor eller far over lengre tid. Målet med tilvenningsdagene er i samarbeid med foreldrene å bli kjent, skape trygghet og bygge relasjoner. Vi starter med korte dager og har satt av tre dager til tilvenningen, men ingen barn er like så dette justeres etter barnets behov. Barnet vil få en primærkontakt som vil ta dere imot første dagen. Primærkontakten vil ha ansvaret for å hjelpe barnet til rette, og å følge opp barnet i hverdagen.

Vi inviterer alle nye barn og foreldre til en besøksdag, hvor man får en omvisning og litt informasjon. Barna får mulighet til å leke og bli litt kjent med barn og personalet på avdelingen.

Kom gjerne på besøk eller bruk barnehagens uteområde etter åpningstid og i helgene, så barnet blir kjent og trygg på omgivelsene før oppstart i barnehagen.

Overgang innad i barnehagen og mellom barnehager

Personalet skal sørge for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med barna og personalet når de bytter barnegruppe.

Det er vanlig at barna bytter avdeling etter hvert som de blir eldre. Dette skjer i samarbeid med foreldrene. Når vi vet at barn skal bytte avdeling, bruker vi tid på våren til å gjøre barna kjente med den nye avdelingen, og de voksne som er der.

Når et barn skal bytte barnehage, skrives det overføringsskjema fra pedagogisk leder i samarbeid med foreldrene, som sendes til den nye barnehagen. Dette for at den nye barnehagen kan forberede seg og for å skape en god oppstart.

Fra barnehage til skole

Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning.

Det eldste årskullet i barnehagen kaller vi for «Supergruppa». Supergruppa er sammen en dag i uka, med samling inne torsdag formiddag og utegruppe torsdag ettermiddag. Innholdet i supergruppa bygger på hva skolene uttrykker at det er viktig å jobbe med før skolestart. Det handler om å utvikle nysgjerrighet og læringslyst, og evnen til å fullføre en oppgave. Gjennom å utvikle nysgjerrighet og motivasjon for å lære på ulike måter, mener vi at barna får en god skolestart.

Bærum kommune har fastsatte rutiner for [overgang fra barnehage til skole](#). Det gjennomføres flere samarbeidsmøter i året med skolene vi sender barn til. I disse møtene diskuterer vi fag, og hvordan vi best skal tilrettelegge overgangen mellom barnehagen og skolen for barna. Barna inviteres til skolene for å treffe skolebarn, lærere og sfo-ansatte. Vi får også besøk av personale fra de skolene vi sender flest barn til. I tillegg er det mini-skoledag når det nærmer seg sommerferien.

I den siste foreldresamtalen på våren fyller vi sammen med foreldrene ut et overføringsskjema som, med foreldrenes samtykke, sendes skolen. Barna og foreldrene skal også fylle ut et skjema til skolen som heter «Her er jeg».

Planlegging, vurdering og dokumentasjon

Planlegging

Planlegging gir grunnlag for å tenke og handle langsiktig og systematisk i det pedagogiske arbeidet. Planleggingen skal bidra til kontinuitet og progresjon for enkeltbarn og barnegruppen. Planleggingen er utgangspunkt for refleksjon og utvikling av barnehagens pedagogiske praksis. Planleggingen er med utgangspunkt i kunnskap om barns trivsel og utvikling, og den baseres på observasjon, dokumentasjon, refleksjon, systematisk vurdering og samtaler med barn og foreldre.

Årsplanen er verktøyet som ligger til grunn for all planleggingen vi gjør. Vi planlegger sammen hele personalet på plandager og personalmøter. Avdelingen legger sine planer på avdelingsmøter ca. annenhver uke. Planene tar utgangspunkt i hva vi til enhver tid vurderer at er viktig for barnegruppen vår.

Vurdering

Barnehagen skal jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet. Det betyr at det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen.

Vi vurderer det arbeidet vi gjør fortløpende og hele tiden. Det betyr at det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut i fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen.

På plandager, personalmøter og avdelingsmøter kan vi mer systematisk gå gjennom arbeidet vårt og vurdere om det er til beste for å fremme barnas utvikling.

På felles møter diskuterer hele personalet rammeplanen, hva innholdet i den betyr og hvor vi er i prosessen mot målkravene i rammeplanen

Dokumentasjon

Dokumentasjon av personalets arbeid synliggjør hvordan personalet arbeider for å oppfylle kravene i barnehageloven og rammeplanen.

Vi dokumenterer arbeidet vi gjør gjennom månedsplaner og referater, og ved å ta bilder gjennom dagen og uka. På hver avdeling henges det bilder fra hverdagen vår og fra prosjekter vi har jobbet med. Avdelingene er også fulle av barnas arbeider.

Hvis vi eller foreldrene er bekymret for at et barn strever litt ekstra, kan vi dokumentere språk eller atferd gjennom ulike observasjonsverktøy. Dokumentasjon i form av observasjoner er et arbeidsredskap for personalet og gir informasjon til foreldre og andre samarbeidspartnere.

Ansatte og barn i barnehagen tar bilder av hverandre og interessante objekter de finner på turer og i ulike situasjoner i hverdagen, og bilder blir knipset i vei på sosiale tilsetninger som Lucia og sommeravslutninger. Bilder gir en god anledning for barn og ansatte til å sammen dokumentere hva som skjer i barnehagen. Men her er det også viktig å reflektere over bruken av bildene. FNs barnekonvensjon sier blant annet at barn har rett til å uttrykke sine meninger om eget personvern. For selv om foreldre og ansatte syntes bilde er fint, er det ikke sikkert barnet er enig. Vi i barnehagen syntes det er viktig å reflektere og arbeide med dette temaet. Vi mener at det er viktig at barna får en begynnende forståelse for sine rettigheter og plikter knyttet til bilder av dem selv og andre, dette er viktig kompetanse i en verden som blir mer digital og bilder produseres og deles som aldri før. Vi ønsker å styrke barnets forståelse for personvern og gi barna gode vaner allerede i tidlig alder. Vi ser også at dette arbeidet bidrar til å skape et godt psykososialt læringsmiljø i barnehagen. Et barn som får kjennskap om dette tema vil lettere kunne sette egne grenser, og respektere andres. Her er det viktig at vi voksne er gode rollemodeller, og tenker over bildedeling og tar barnas meninger på alvor. Dette er et tema vi skal jobbe sammen med på personalmøter.

Barnehagens arbeidsmåter

Arbeidsmåtene skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, fremme læring og dannelse og gi barn mulighet for medvirkning. Personalet skal ta i bruk varierte arbeidsmåter, og de skal tilpasses til enkeltbarn, barnegruppen og lokalmiljøet. Valg av arbeidsmåter gir muligheter for å gjøre barnehagens innhold spennende og variert.

Barnehagen legger til rette for varierte arbeidsmåter. Vi er både ute og inne. Ute er vi i varierte fysiske miljøer som for eksempel skog, uteplassen vår og ulike lekeplasser i nærmiljøet. Vi er sammen i store grupper eller mindre grupper. Noen ganger lager vi lekegrupper der vi bestemmer hvem som skal leke med hvem. Dette for at hvert barn skal få utvikle seg best mulig og øve på å være sammen med ulike barn på en god måte. En formiddag i uka har vi aldersinndelte grupper på tvers av avdelingene. Da jobber vi med ulike prosjekter og barna blir vant til å leke med mange barn på samme alder. Noen ganger ser vi at enkeltbarn trenger mindre grupper rundt seg for å utvikle seg på best mulig måte, og da legger vi til rette for dette gjennom f.eks. leke-/språkgrupper. De eldste barna er sammen dag i uka. Da har vi fokus på å utvikle nysgjerrighet, læringslyst, ulike måter å lære på og evnen til å fullføre en oppgave. Dette er viktige egenskaper til skolestart. I denne gruppen jobber vi med grunnleggende matematiske ferdigheter og realfag generelt. Her er bruk av nettbrett en av arbeidsmåtene.

Progresjon

Et barn gjennomgår store forandringer i småbarnsalderen. Ettåringen som begynner i barnehagen utvikler seg både motorisk, fysisk og kognitivt til å bli seksåringen som er klar for skolestart. Vi møter hvert barn der det er i utviklingen, og sørger for at alle barn får utfordringer slik at de utvikler seg videre og får en god selvfølelse. Måten vi jobber med de ulike aldersgruppene gjenspeiles i planer og vurderinger. Å gå på tur med småbarnsavdelingene er for eksempel ikke det samme som å gå på tur med de største barna. Hva vi gjør på tur og hva vi snakker om og opplever vil være to forskjellige ting.

For å kunne tilpasse arbeidsmåtene til hvert enkelt barns erfaringer, kunnskaper, interesser og ferdigheter, er samarbeid med foreldrene viktig. Vi må bli godt kjent med hvert enkelt barn for å kunne tilpasse hverdagen best mulig. Det er viktig at barna opplever å mestre slik at de

bygger opp en god selvfølelse. Vi har utarbeidet en progresjonsplan med arbeid med de syv fagområdene

Barnehagens digitale praksis

I løpet av forrige barnehageår fikk barnehagen nettbrett. Vi ønsker å bruke disse som et verktøy for å utforske verden. Nettbrett vil særlig bli brukt i Supergruppa. På skolen møter barna nettbrett fra første dag og vi ønsker at barna har opparbeidet en positiv innstilling til nettbrett som en måte å uttrykke seg gjennom, samt innhente lærdom.

Vi ønsker at barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, læring og kreativitet. Personalet vårt vil jobbe aktivt sammen med barna. Vi skal ha fokus på å utøve digital dømmekraft og bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier.

Personalet skal:

- Utøve digital dømmekraft når det gjelder informasjonssøk, ha et bevisst forhold til opphavsrett og kildekritikk
- Vi skal ivareta barnas personvern på en god måte
- Vi skal legge til rette for at barn får utforske, lære leke og skape noe selv ved hjelp av digitale verktøy
- Vi vil bli kjent med apper som blir brukt i skolen.

Barnehagens fagområder

Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder, og skal bidra til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse. Barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og alle fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold. Barna skal utvikle kunnskaper og ferdigheter innenfor alle fagområder gjennom undring, utforskning og skapende aktiviteter.

Kommunikasjon, språk og tekst

Et godt utviklet språk er viktig for å kunne fungere i lek og sosialt samspill. I leken bruker barnet språket til å fortelle, argumenterer og forhandle hverandre hva leken handler om og skal inneholde. Barna som lett kan sette ord på sine følelser blir lettere forstått og til å få hjelp til å håndtere vanskelige følelser. Vi jobber aktivt med for at barna skal kunne beherske muntlig språk i kommunikasjon med andre og at de skal bli trygge til å kunne ytre sin mening i gruppen. Lekerommene i barnehagen inspirerer til rollelek. Vi har et rikelig sortiment med ulike bøker tilpasset barnas alder og interesser. Vi bruker også mye sanger, rim og regler i det daglige arbeidet.

1-3 år	3-6 år
MÅL: <ul style="list-style-type: none">• Formidle egne følelser, ønsker og behov• Kunne ta kontakt med andre på en konstruktiv måte• Opptatte andres følelser, ønsker og behov	MÅL: <ul style="list-style-type: none">• Formidle egne følelser, ønsker og behov verbalt• Kunne være i dialog med andre• Kunne sanger, rim, regler, bøker og samtaler

<ul style="list-style-type: none"> • Vise interesse for musikk, bøker, sanger, rim og regler 	
HVORDAN JOBBER VI: <ul style="list-style-type: none"> • Voksne setter ord på barnas følelser og opplevelser • Voksne bekrefter barnas følelser og opplevelser • Voksne er aktive i barnas aktivitet og lek. Og tilrettelegger for rollelek • Vi har ofre samlingsstunder med sang, musikk, fortellinger, rim og regler 	HVORDAN JOBBER VI: <ul style="list-style-type: none"> • Voksne bekrefter barnas uttrykk for følelser, ønsker og behov • Ta oss tid til den gode samtalen hver dag • Støtte og veilede i konfliktsituasjoner • Vi har ofte samlingsstunder med musikk, fortellinger, bøker, sanger, rim og regler.

Kropp, bevegelse, mat og helse

<p>Det fysiske miljøet i Haslum barnehage er godt lagt til rette for ulike utfordringer på ulike nivåer. Mestringsfølelse gir trygghet og stimulerer til å prøve mer. Barnehagen har rom som er tilrettelagt for fysisk aktivitet. Barna får tilgang til aktiviteter som stimulerer finmotorikken og grovmotorikken. Uteplassen vår innbyr til variert aktivitet med naturlig ulendt terreng og ulike lekeapparater. I tillegg går vi turer i skog og nærmiljø, arrangerer hinderløyper, gym, skiturer, aketurer med mer. I Haslum legger vi vekt på sunne matvarer, god hygiene og sosialt fellesskap rundt bordet. Barna får lære å smøre egen mat og være med i ulike matlagingsaktiviteter. Dagsrytmen til barnehagen er tilpasset barnas behov for fysisk aktivitet og hvile.</p>	
1-3 år	3-6 år
MÅL: <ul style="list-style-type: none"> • Oppleve fysisk mestring, ut fra egne forutsetninger • Delta i det sosiale fellesskapet ved matbordet. • Bli kjent med egen kropp og bruke de ulike sansene • Få gode erfaringer med utelek i alle årstider 	MÅL: <ul style="list-style-type: none"> • Bruke alle årstidene til å mestre ulik fysisk aktivitet • Søke nye fysiske utfordringer • Ha forståelse for betydningen av gode vaner og sunt kosthold
HVORDAN JOBBER VI: <ul style="list-style-type: none"> • Utelek i ulendt terreng hver dag • Vi er ute i all salgs vær. 	HVORDAN JOBBER VI: <ul style="list-style-type: none"> • Voksne legger til rette for fysisk

<ul style="list-style-type: none"> • Voksne tilrettelegger for utfordringer på ulike nivåer • Voksne er støttende, engasjerende og motiverende i lek og aktiviteter 	<p>aktiviteter og varierte utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voksne er støttende og motiverende • Vi går turer i nærmiljøet
---	---

Kunst, kultur og kreativitet

<p>Barnehagen er en kulturarena med rom for kreativitet og skaperglede. Alle barna i Haslum skal delta i aktivitetsgrupper med musikk og forming. Vi ønsker å legge til rette for rollelek og dramatisering.</p> <p>I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforskning, personalet skal stimulere barns nysgjerrighet, utvide deres forståelse og bidra til undring, undersøkelser, utprøvinger og eksperimentering.</p> <p>Vi legger ikke vekt på det ferdige produktet men på prosessen. Barna skal få erfaringer med forskjellige type materialer.</p>	
1-3 år	3-6 år
<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Barna skal få varierte og positive opplevelser knyttet til musikk, dans og dramalek • Utvikle fantasi og kreativitet ved å skape noe selv • Få erfaringer med ulike materialer som stimulerer sansene. 	<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppleve de kunstriske uttrykksformer som musikk, dans, drama, språk og litteratur • Bruke fantasien, kreativ tenkning og skaperglede • Oppleve mestring og erfaringer med å skape noe av musikk, drama og forming
<p>HVORDAN JOBBER VI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voksne er aktive i lek og aktiviteter • Voksne dramatiserer og forteller eventyr for barna • Vi har samlingsstunder der barna lytter til musikk, synger og danser 	<p>HVORDAN JOBBER VI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voksne dramatiserer for barna • Vi har samlingsstunder med sang, musikk og dans • Voksne til rette legger for ulike estetiske uttrykk

Natur, miljø og teknologi

For å ønske å ta vare på naturen vår må vi være glad i den. Vi bruker naturen og nærmiljøet gjennom hele året. Barna opplever hvilke aktiviteter og muligheter de ulike årstidene byr på. Voksne viser gode holdninger til naturvern og respekt for livet i naturen. Barna blir involvert i å lage mat og får en forståelse av hvor maten de spiser kommer fra.

Barna opplever mestring ved bruk av ulike teknikker som en naturlig del av hverdagen.

Vi jobber også med Ipad, og bruker programmer som fremmer kreativitet, problemløsning og samarbeid i alle aldersgrupper.

1-3 år	3-6 år
<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Få gode opplevelser i naturen gjennom alle årstider og i all slags vær • Få en begynnende forståelse for å ta vare på planter og dyr • Oppleve og få erfaringer med de ulike årstidene • Utforske teknologi • Prøve ut og få erfaringer med ulike hverdagsteknikker • Få en begynnende forståelse av digitale verktøy 	<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Få et positivt forhold naturen • Være nysgjerrige på liv i naturen og å vise respekt og varsomhet • Vite noen om hva som skjer i naturen til de ulike årstidene. • Mestres ulike teknikker • Eksperimentere med teknologi • Få en begynnende forståelse av de digitale verktøyenes muligheter og teknikker
<p>HVORDAN JOBBER VI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voksne er positive til å være ute i all slags vær og sørger for at barna er riktig kledd for årstiden slik at opplevelsen blir positiv • Voksne er gode rollemodeller og viser respekt for alt liv i naturen • Voksne er med på å undersøke og forske med barna • Voksne er med: veileder og utforsker årstidenes ulikheter • Voksne veileder og utforsker ulike hverdags teknikker • Vi deltar aktivt i barnas utforskning med digitale verktøy 	<p>HVORDAN JOBBER VI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voksne legger til rette for gode opplevelser i naturen • Voksne lærer barn gode holdninger til alt liv i naturen • Vi undrer oss og samtaler sammen med barna om naturens fenomener • Voksne sørger for at barna får prøve ulike teknikker

Antall, rom og form

Vi møter matematikk rundt oss hele tiden i hverdagen og angår oss hele livet. Gjennom oppveksten og mot voksenlivet endrer utfordringer seg i forhold til behov for matematisk kompetanse, men uansett livsfase har vi alle bruk for matematikk på ulike måter. For barna i barnehagen er matematikk en naturlig og nødvendig del av deres lek og hverdag. Vi i Haslum jobber mye med dette fagområdet ettersom Bærum kommune er en realfagskommune. Vi har fått utdelt mye bra materiell som blir brukt jevnlig gjennom barnehageåret og er det samme som barna vil møte i skolen. Inne miljøet i barnehagen gir mange muligheter i møte med ulike matematiske utfordringer. Barna møter i løpet av dagen mange naturlige situasjoner der telling, måling, sortering, sammenligning og kategorisering inngår. Uteområdet vårt har lekeapparater hvor barna opplever følelsen av å være inni, under, over, kripe gjennom og henge opp ned. Målet vårt er at barna skal oppleve matematikkglede og gjennom lek vil vi legge til rette for mulighet til å stille spørsmål, resonnere, argumentere og søke løsninger, og å forstå sammenhenger.

1-3 år	3-6 år
<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Få en forståelse av seg selv og sin kropp i forhold til rommet • Få en grunnleggende forståelse av kategorisering • Høre noen matematiske begreper i hverdagen • Vise interesse for antall og telling i hverdagen 	<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Orienter seg rundt på huset, og kunne finne fram til de ulike rommene • Kunne sortere og kategorisere leker • Kunne bruke noen matematiske begreper • Kunne spille terningspill
<p>HVORDAN JOBBER VI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Barna leker i klatrestativer og hinderløyper • Barna deltar i ryddetid og legger de ulike lekene på rett plass • Voksne setter ord på matematiske begreper i barns lek og aktivitet • Voksne bruker telling og begreper i formell og uformell læring 	<p>HVORDAN JOBBER VI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ha realfagsgrupper med fokus på lek med matematikk • Barna er med på å rydde, sortere og kategorisere lekene • Voksne bruker matematiske begreper i hverdagen • Voksne deltar og veileder i brettspill

Realfag – glede og undring knyttet til matematikk og naturfag.

Bærum kommune er en realfagskommune og vi deltar i den nasjonale realfagsstrategien for barnehager og skoler. I Bærum har prosjektet vært et samarbeid mellom barnehager og skoler der målet er å gjøre arbeidet med tall og tallforståelse helhetlig og sammenhengende.

Mål for realfagsatsning i Haslum barnehage:

- Barna skal få positive opplevelser med realfag
- Barna deltar aktivt i fysiske forsøk
- Barna skal undre seg, utforske og eksperimentere med naturfenomener og fysiske lover
- Barna skal få undersøke og få erfaringer med løsning av matematiske problemer og oppleve matematikkglede
- Personalet skal ta vare på barnas naturlige nysgjerrighet og utforskertrang

Gjennom arbeid med dette tema skal vi forske, undersøke, eksperimentere, undre oss og være nysgjerrige. Personalet skal tilrettelegge for barns interesser og alder. Når vi arbeid med dette området er det naturlig å ta utgangspunkt i barnas iboende nysgjerrighet på livet rundt oss. Barna er fulle av hva/hvem/hvorfor spørsmål, så det er viktig å møte barnas undring med interesse og ta dem på alvor. I barnehagen har vi et eget realfagsteam som har vært på ulike kurs og som skal jobbe aktivt sammen med barna med realfag.

Etikk, religion og filosofi

Å tilegne seg samfunnets grunnleggende normer og verdier er nødvendig for å kunne omgås andre. Vi i Haslum legger vekt på å skape et miljø der alle viser toleranse og respekt for hverandre. Her skal det være rom for ulikheter og annerledeshet. Vi samtaler om og undrer oss over etiske og filosofiske spørsmål sammen med barna, og er opptatt av å videreføre tradisjoner rundt høytidene. Her i Haslum jobber vi mye med sosial kompetanse og har egne mål for progresjon. Dette skal bidra til at barna lærer seg å komme med i lek, være inkluderende, vise omsorg, hevde seg i en gruppe, kontrollere seg og løse konflikter

1-3 år	3-6 år
<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vise omsorg for andre • Uttrykke egne følelser • Begynne å forstå forskjell på rett og galt • Erfare at vi er forskjellige og har ulike behov • Delta i tradisjoner knyttet til høytidene vi markerer • Vise nysgjerrighet og undring 	<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se andres behov og handle ut i fra det • Forstå andres følelser og handle ut i fra det • Behandle hverandre med likeverd, med respekt og toleranse for ulikheter • Forstå forskjell på rett og galt, og har et ønske om å handle riktig • Få kjennskap til noen høytider og tradisjoner knyttet til disse • Kunne undre seg
<p>HVORDAN JOBBER VI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voksne gir positiv oppmerksomhet når barna viser omsorg for andre • Voksne setter ord på barnas følelser • Voksne ser og ivaretar barnets individuelle behov • Voksne korrigerer negativ atferd • Voksne er gode rollemodeller 	<p>HVORDAN JOBBER VI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voksne gir positive tilbakemeldinger når barna gjør noe bra for andre • Voksne tar barns følelser på alvor • Voksne behandler barn individuelt og rettferdig • Vi markerer høytider og viderefører noen tradisjoner knyttet til disse • Voksne har en undrende holdning, og gir rom for barnas tanker og filosofi

Nærmiljø og samfunn

Barnas deltakelse i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaringer med deltakelse i et demokratisk samfunn. Vi legger vekt på likestilling og like muligheter for alle barn. Med våre barnegrupper er det naturlig for barn og leke sammen på tvers av kjønn og alder. Turer i nærmiljøet styrker barnas tilhørighet og trygghet til området. Vi lærer barna om trafiksikkerhet og å få gode holdninger i trafikken.

1-3 år	3-6 år
<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppleve seg selv som betydningsfull i fellesskapet • Bli kjent med nærmiljøet til barnehagen • Bli kjent med barnehagens normer og regler • Oppleve at de blir tatt på alvor og vist hensyn til • Oppleve at voksne er gode rollemodeller • Oppleve at voksne har gode holdninger når de ferdes i trafikken 	<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kjenne til noen av samfunnets tilbud som kollektivtransport, butikker, museum og bibliotek • Forholde seg til barnehagens normer og regler • Kunne forstå og bli forstått • Forholde seg til noen regler for å ferdes i trafikken
<p>HVORDAN JOBBER VI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vi bruker alle avdelinger, uteområde og nærmiljø til lek og aktivitet • Voksne lytter til barna og ivaretar deres behov og ønsker • Voksne skaper struktur for et godt læringsmiljø • Behandle vært enkelt barn individuelt • Gå forskjellige turer i nærmiljøet 	<p>HVORDAN JOBBER VI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voksne er tilgjengelige for barna til samtale, undring og vurdering • Gå på turer der vi benytter oss av tilbud som kollektivtransport og bibliotek • Behandle vært enkelt barn individuelt • Gå turer i nærmiljøet • Ha fokus på trafiksikkerhet

Trafiksikker barnehage:

Vi er opptatt av å fremme barnas trafiksikkerhet. Det betyr at vi kontinuerlig arbeider med barn og trafikk. Vårt mål er å styrke og utvikle barnas holdninger til og i trafikken. Vi tar utgangspunkt i trafikkopplæringen i nærmiljøet sammen med foreldre og personalet som gode rollemodeller.

Gjennom arbeid med å bli en trafikksikker barnehage har personalet deltatt på kurs gjennom trygg trafikk. Der vi har fått opplæring i hvordan arbeide aktivt med trafikk i barnehagen.

Mål:

Barna	Foreldre	Personalet
<ul style="list-style-type: none"> • Barna skal lære trafikregler for fotgjengere • Barna lærer om bruk av sansene sine i trafikken • Barna lærer om bruk av bilbelte, sykkelhjelm og refleks 	<ul style="list-style-type: none"> • Foreldre viser gode holdninger • Foreldre er gode rollemodeller • Foreldre som samarbeider med barnehagen om barnas trafikkopplæring 	<ul style="list-style-type: none"> • Personalet viser gode holdninger • Personalet er gode rollemodeller • Personalet kan barnehagens rutiner og regler for sikkerhet

Vi i Haslum har utarbeidet en årskalender for arbeidet med trafikksikkerhet. Denne planen sikrer at det blir systematisk jobbet med trafikk i barnehagen. Vi vil vurdere arbeidet en gang i året.

Barnehagen har gode rutiner for tur i trafikk. Vi har spesielt fokus på barn og trafikk hver høst. Og vi tar opp tema trafikk på foreldremøtene.

Vi voksne har et stort ansvar og et felles ansvar, det er viktig å være gode rollemodeller. Gode holdninger og vaner skapes tidlig.

Kompetanseplan

Gjennom ulike kompetansetiltak kan de ansatte styrke sin kompetanse og pedagogiske praksis i tråd med rammeplanen

Den mest avgjørende faktoren for god kvalitet i barnehagen er personalets kompetanse. Alle pedagogene har deltatt på Bærum kommunes ledelsesutviklingsprogram (LUP). Her jobbet de som gruppe med å lede en utviklingsprosess i barnehagen, og lærte mange nye verktøy som kan brukes i innovasjonsprosesser. Disse verktøyene vil vi ta med oss videre i det kontinuerlige arbeidet med å utvikle barnehagen og det pedagogiske innholdet videre.

I dette barnehageåret vil Tett -På (om beskrevet på side 3) være det prioriterte kompetansetiltaket.

Rammeplan for barnehager (Utdanningsdirektoratet, 2017) stiller krav om at de ansatte skal lære i fellesskap, og at barnehagen som en lærende organisasjon skal inkludere hele

personalet i disse læringsprosessene. I TETT PÅ skal alle ansatte i barnehagen få økt kompetanse og delta i refleksjoner rundt egen praksis. Dette er også i tråd med implementeringsteori der det fremheves at **de store endringene i et system skjer når læring blir kollektiv** (Fullan, 2014). Fullan beskriver også at «**læring er sterkest når mange individer samarbeider i kontinuerlige læringsprosesser over en lengre tidsperiode**» (i Roland og Ertesvåg 2018, s. 139). Med det som utgangspunkt er det i TETT- PÅ lagd en plan som i første omgang går over to år.